

перетворитися на науку, яка має своє практичне втілення. Харарі говорить про те, що суспільство чи не вперше може отримати можливість притягти філософа до відповідальності за наслідки його теорії. [1, с. 80] А отже, представники філософської спільноти вже зараз мають замислитись над питанням про можливості справжньої практичної філософії та її вплив на цивілізацію.

Література:

1. Харари, Ю. Н. (2016). 21 урок для XXI века. Книгу клубас, 336.
2. Харари, Ю. Н. (2018). Sapiens : Краткая история человечества : *монография*. Москва : Синдбад, 512.

References:

1. Kharari, YU. N. (2016). 21 urok dlya KHKHИ veka. Knygu klubas, 336. (in Russian)
2. Kharari, YU. N. (2018). Sapiens: Kratkaya istoriya ludstva : monografiya. Moskva : Sindbad, 512. (in Russian)

УДК 338.1

Сергій Миколайович Кравченко,

старший викладач кафедри менеджменту, бізнесу і адміністрування
Державний біотехнологічний університет (ДБТУ)

Ілона Ігорівна Черевко,

здобувач
Державний біотехнологічний університет (ДБТУ)

Вадим Петрович Грохольський

здобувач
Державний біотехнологічний університет (ДБТУ)

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МІЖГАЛУЗЕВОГО ОБМІНУ В СФЕРІ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА

Сергей Николаевич Кравченко,

старший преподаватель кафедры менеджмента, бизнеса и
администрирования

Государственный биотехнологический университет (ГБТУ)

Илона Игоревна Черевко,

соискатель

Государственный биотехнологический университет (ГБТУ)

Грохольский Вадим Петрович

соискатель

Государственный биотехнологический университет (ГБТУ)

**ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ МЕЖОТРАСЛЕВОГО ОБМЕНА В
СФЕРЕ АГРОПРОМЫШЛЕННОГО ПРОИЗВОДСТВА**

Sergiy Kravchenko,

Senior Lecturer of the Department of Management, Business and Administration

State biotechnological university (SBTU)

Iлона Cherevko,

applicant

State biotechnological university (SBTU)

Vadim Grokholsky,

applicant

State Biotechnological University (SBTU)

**THEORETICAL AMBUSH OF THE MIDDLE-SCALE EXCHANGE IN
THE SPHERE OF AGRO-INDUSTRIAL PRODUCTION**

Анотація. В статті зроблена спроба узагальнити теоретичні засади формування та функціонування системи регулювання міжгалузевої взаємодії підприємств агропромислової сфери виробництва. Проведено порівняльний аналіз та синтез різних економічних теорій формування ринку та міжгалузевого обміну. Окреслено форму та економічну характеристику міжгалузевої взаємодії підприємств на основі вивчення сутнісні та причинно-

наслідкових методичних підходів класичних течій економічного пізнання. Визначено міжгалузеву взаємодію як взаємозв'язок прав власності суб'єктів обміну, як багаторівневий комплекс міжгалузевих взаємин, що дозволяють забезпечувати еквівалентність міжгалузевих вартісних потоків, збалансованість відтворювального процесу між підприємствами агропромислового виробництва на основі формування рівних економічних критеріїв отримання прибутків у довгостроковій перспективі.

Ключові слова: обмін, ринок, ціна, агропромислове виробництво, ринкове збалансування.

Анотація. В статье предпринята попытка обобщить теоретические основы формирования и функционирования системы регулирования межотраслевого взаимодействия предприятий агропромышленной сферы производства. Проведен сравнительный анализ и синтез различных экономических теорий формирования рынка и межотраслевого обмена. Обозначена форма и экономическая характеристика межотраслевого взаимодействия предприятий на основе изучения сущностных и причинно-следственных методических подходов классических течений экономического познания. Определено межотраслевое взаимодействие как взаимосвязь прав собственности субъектов обмена, как многоуровневый комплекс межотраслевых взаимоотношений, позволяющих обеспечивать эквивалентность межотраслевых стоимостных потоков, сбалансированность воспроизводственного процесса между предприятиями агропромышленного производства на основе формирования равных экономических критериев получения прибыли в долгосрочной перспективе.

Ключевые слова: обмен, рынок, цена, агропромышленное производство, рыночное балансирование.

Abstract. In the article the attempt is made to generalize theoretical bases of formation and functioning of system of regulation of interbranch interaction of the

enterprises of agro-industrial sphere of production. A comparative analysis and synthesis of different economic theories of market formation and intersectoral exchange. The form and economic characteristics of intersectoral interaction of enterprises based on the study of the essence and causal methodological approaches of classical currents of economic knowledge are outlined. Cross-sectoral interaction is defined as the relationship of property rights of exchange entities, as a multilevel complex of intersectoral relationships that ensure equivalence of intersectoral value flows, the balance of the reproduction process between agro-industrial enterprises based on the formation of equal economic criteria for long-term profits.

Key words: exchange, market, price, agro - industrial production, market balancing.

Вирішення проблеми забезпечення соціально-економічного зростання підприємств агропромислової сфери вимагає стратегічного підходу щодо управління потенціалом розвитку таких підприємств та покращення пропорцій міжгалузевого обміну на основі цін, що обумовлено впливом фінансових потоків. Налагодження ефективного міжгалузевого обміну та його цінової врівноваженості з метою підтримки конкурентоспроможності виробників кінцевого продукту відноситься до найважливіших завдань менеджменту агропромислового підприємництва, вирішення якого дозволить забезпечити розвиток аграрних підприємств на інноваційній основі. Цим обумовлена необхідність проведення аналізу системи міжгалузевого обміну, реалізація якої пов'язана з виникненням міжчасових фінансових дисбалансів з огляду на існування обмежених можливостей ринкового механізму, що створюють ціновий диспаритет та, як наслідок, вилучають значні виробничі засоби із аграрних підприємств. Цей стан також посилюється недосконалістю інституційних методів щодо зовнішньоторговельного захисту ринку агропромислової сфери від імпорту продукції, надмірними структурними і економічними ризиками господарсько-економічного розвитку,

непорядкованістю інфраструктури ринку, частковим монополізмом окремих суб'єктів міжгалузевого обміну (постачальників матеріальних ресурсів, торгових контрагентів). Пріоритетні цілі розвитку підприємств агропромислового виробництва вимагають протидію цим обмеженням, що вимагає впровадження комплексу заходів, спрямованих на фундаментальну і інституційну перебудову і економічне відновлення. Останнє дозволить здійснити перерозподіл ресурсів між вітчизняними агропромисловими підприємствами та забезпечить підтримку більш продуктивним підприємствам.

Теоретичні положення щодо обміну на основі цін знайшли своє відображення переважно в ключових ознаках неокласичної теорії. Значна увага до значення обміну простежується в роботах К. Маркса. Американські інституціоналісти, зокрема Дж. Коммонс, зробили значний внесок в розвиток даного питання. На їх думку, обмін є не тільки двостороннім обміном благ, послуг чи грошей між економічними суб'єктами, але й виступає передачею права власності на них [1]. Роль обміну в намаганні привести незадовільну ситуацію до більш кращої відзначає Л. Мізес, розглядаючи його як універсальну категорію, що стосується як кола діяльності окремих суб'єктів, так і обміну між учасниками ринку без ознак власності [2].

Узагальнене тлумачення сутності обміну надає і соціологія. Наприклад, на думку П. Блау обмін характеризує агентські відносини між особами. Водночас він висунув теорію, відповідно до якої обмін є великою кількістю процесів «добровільної» активності в соціумі. При цьому він вбачає вагому різницю між «економічним» та «соціальним» обміном, визначаючи економічний обмін як процес, що спирається на «формалізовану угоду» з зазначенням певних величин благ, які обмінюються [3]. Теорія економічного обміну П. Блау має певне співпадіння з теорією «угоди щодо продажу» Г. Саймона, який зазначає, що в економіці існують також інші види договорів, які не відповідають теорії «угоди щодо продажу». Варто зауважити, що П. Блау застосовував категорію «економічний обмін» до

незначного числа операцій, в той час як «соціальним обміном» була визначена значна чисельність трансакцій, що й ускладнює можливість його чіткого визначення [4].

Інституціоналісти висловлювали думку, що структура обміну товарами вимагає єдності інститутів держави та інститутів, що спираються на традиції чи класичне право. Вагоме значення у контрактному праві належить при цьому навмисності чи добровільності процесу обміну. Але, хоча тлумачення наміру має центральне місце, при вирішенні правових задач, водночас варто зважати на складність їх структури й ситуацію, за якої виявляються наміри подальших дій. В такій ситуації важко надати усім діям абсолютно раціональний характер чи гадати, на скільки контрагенти економіки здатні відповідати за свої вчинки, адже економічна наука і бізнес завжди мають наміри враховувати обидві крайності.

Категорії «обмін» та «ринок» мають певну єдність. Науковцем, який спробував дати тлумачення ринку, став А. Маршалл. Він визначав ринок як певне середовище з необмеженою взаємодією продавців і покупців, за якої ціни на однакові товари мають властивість до швидкого та вільного вирівнювання [5]. Джевонс визначав поняття «ринок» як певну групу суб'єктів, що пов'язані взаємними економічними відносинами щодо та мають масштабні угоди щодо будь-якого товару.

Представлені підходи до трактування обміну та ринку не формують розуміння інституційного механізму, який забезпечує перспективу для врівноваження цін шляхом перерозподілу. Таке узагальнююче визначення дає Л. Мізес, описуючи ринок як соціальну систему розподілу праці за наявності приватної власності на виробничі засоби. На думку науковця ринок виступає процесом, який рухається поєднанням дій безлічі суб'єктів, взаємопов'язаних у сфері поділу праці [6].

Отже, поняття ринку отримало більш ширше визначення: ринок є не лише місцем, де здійснюють операції та обмін товарами; процедура обміну уособлює встановлення і оголошення ціни, трансфер товарів, надання послуг

інформаційного характеру, потрібних для обслуговування постачальниками своїх клієнтів [7]. За такого розуміння він переплітається із комунікаціями і інформаційними потоками між контрагентами обмінних угод. При цьому актуалізується необхідність вивчення залежності обміну від правових інституцій, наприклад, дослідження інституційних характеристик утворення ціни і довідок про неї, соціальних і економічних сутностей, що займають вагому роль у більшості ринкових відносин.

Важливою характеристикою міжгалузевого обміну є система регулювання цін та їх співвідношення. Здійснення пояснення шляхів проведення коригування цін та забезпечення необхідної їх рівноваги було завданням представників неокласичної теорією ринку. Наприклад, Л. Вальрас виокремлював чітко окреслену уявну інституційну модель обізнаного аукціоніста, який оголошує ціни і виправляє їх відповідно до розбіжностей між пропозицією і попитом до тих пір, коли ринкова рівновага не буде встановлена [6]. На противагу цьому, Дж. Робінсон запропонував докази, що суперечили положенням Л. Вальраса стосовно того, що певне зниження ціни може здійснитись тільки завдяки меншому рівню попиту до пропозиції. Рівні ціни можуть змінюватися і через зміни, які вносять учасники ринку щодо ресурсного перерозподілу, зокрема, регуляторна політика держави. Беручи до уваги прогнозовану зміну цін в майбутньому, різниця між попитом і пропозицією може зменшитись, попит може стати надлишковим до пропозиції. Такі зміни виникають до тих пір, поки ціна залишається незмінною [7].

Теоретики-неокласики єдиним видом цінового збалансування визначали рівноважну ціну, зазначаючи, що вона встановлюється після активного процесу ринкового збалансування і отримання цінових сигналів, що здійснюється в логічному проміжку часу, а не в історичному. Відповідно до теорії інституціоналізму ціна, навпаки, може відчувати вплив поточних цін. Проте, оскільки вона вже є частиною інститутів ринку і чекає на суб'єктів цієї сфери, то починає сама впливати на ціни поточного періоду

вже в історичному періоді часу. Зростання ціни можна вважати допустимим з позицій економічної психології, але за умови, якщо вона демонструє зростання реальних витрат і не є виключно рефлексією на дефіцит. Таку наукову позицію визначає класична теорія Д. Рікардо і А. Сміта, які ввели категорію «природна ціна», що в подальшому отримала розвиток як «ціна виробництва» у теорії К. Маркса, а також знайшла своє місце у матриці П. Сраффа як системи «цінностей» з її технологічними коефіцієнтами [8,9].

У дослідженнях П. Сраффа, Д. Рікардо, А. Сміта та К. Маркса цінові співвідношення взаємозв'язані більшою мірою із стаціонарним станом довгострокового характеру, що передбачає абсолютний розрахунок загальної норми прибутку та другорядних параметрів рівноваги. В деяких випадках роблять припущення, що ці елементи є центрами, до яких прямують поточні ціни, а «інституційні» нормативи цін – результат подій, що відбувається в історичному часі. Ці елементи певними чином залежать як від очікувань, так і від інформаційних та юридичних повноважень інститутів. Такі особливості обумовлюють безповоротність процесів створення цінових сутностей. Ринок, утворюючи цінові норми, оголошує їх для широкого кола суб'єктів та формує певну основу для зіставлення. У цьому розумінні він різниться від інших економічних інститутів, наприклад від підприємства чи від окремого договору щодо обміну [8-10].

Проводячи оцінку категорії ринку в економічній науці, Л. Абалкін зауважив, що ринок є одним із значущих досягнень людського суспільства, виражаючи впевненість у відсутності прикладів високо розвинутих, ефективно функціонуючих гнучких економік без ринку в сучасній історії [11, с. 4]. Економічні дослідження дають змогу впевнено стверджувати, що тільки процес практичних дій у децентралізованих межах ринків економіки може призвести до стану оптимальної ефективності, що наводить у приклад М. Алле [12, с. 16]. Але історія економік ринкового типу також містить наміри суспільства вдосконалити діючий ринковий механізм.

Результати дослідження особливостей існування ринку та його

ключової ланки формування цін є тим потрібним фундаментом, на який можна спиратись при подальшому аналізі процесів утворення цін та отримання доходів в аграрному виробництві та обґрунтуванні потреб, методів і форм управління міжгалузевою взаємодією підприємств агропромислової сфери виробництва.

Література

1. Commons J. The Legal Foundations of Capitalism. Madison : University of Wisconsin Press, 1968. 657 p.
2. Мизес Л. Человеческая деятельность. Трактат по экономической теории. / пер. с англ. Челябинск : Социум, 2005. 876 с.
3. Блау П. Обмен и власть в социальной жизни. Москва : Прогресс, 2004. 325 с.
4. Herbert A. Simon. Rationality as Process and as Product of Thought. Richard T. Ely Lecture. American Economic Review. 1978. V. 68, № 2. P. 1–16.
5. Маршалл А. Принципы экономической науки. В 3 т. / пер. с англ. Москва: Прогресс, 1993. Т. 2. 310 с.
6. Вальрас Л. Элементы чистой политической экономии, или Теория общественного богатства / пер. с фр. Москва : Изограф, 2000. 448 с.
7. Робинсон Дж. Экономическая теория несовершенной конкуренции / пер. с англ. Москва : Прогресс, 1986. 472 с.
8. Маркс К. Капитал. 2-е изд. Москва : Госполитиздат, 1960. Т. 23. 907 с.
9. Сраффа П. Производство товаров посредством товаров. Прелюдия к критике экономической теории / пер. с англ. ; под ред. И. И. Елисеевой. Москва : ЮНИТИ ДАНА, 1999. 160 с.
10. Сміт А. Добробут націй. Дослідження про природу та причини добробуту націй / пер. з англ. Київ : Port-Royal, 2001. 593 с.
11. Абалкин Л. Размышления о долгосрочной стратегии, науке и демократии. Вопросы экономики. 2006. № 12. С. 4–19.

12. Алле М. Экономика как наука. Москва : Наука для общества, 1995. 166 с.

References:

1. Commons J. (1968). The Legal Foundations of Capitalism. Madison : University of Wisconsin Press.
2. Mizes L. (2005). Chelovecheskaja dejatel'nost'. Traktat po jekonomicheskoj teorii. [A treatise on economic theory]. Translated by. Cheljabinsk : Socium.
3. Blau P. (2004). Obmen i vlast' v social'noj zhizni. [Exchange and power in social life]. Translated by. Progress. Moscow. Russia.
4. Herbert A. Simon. (1978). Rationality as Process and as Product of Thought. V. 68, № 2. P. 1–16.
5. Marshall A. (1993). Principy jekonomicheskoj nauki. [Principles of Economic Science]. Translated by. Progress. vol. 2. Moscow. Russia.
6. Val'ras L. (2000). Jelementy chistoj politicheskoj jekonomii, ili Teorija obshhestvennogo bogatstva. [Elements of pure political economy, or the Theory of social wealth]. Translated by. Izograf. Moscow. Russia.
7. Robinson Dzh. (1996). Jekonomicheskaja teorija nesovershennoj konkurencii. [Economic theory of imperfect competition]. Translated by. Progress. Moscow. Russia.
8. Marks K. (1960). Kapital. [Capital]. 2nd ed. Moskva : Gospolitizdat, vol. 23.
9. Sraffa P. (1999). Proizvodstvo tovarov posredstvom tovarov. Preljudija k kritike jekonomicheskoj teorii. [Production of goods by means of goods]. Translated by and I. I. Eliseeva. JuNITI DANA. Moscow. Russia.
10. Smit A. (2001). Dobrobut natsij. Doslidzhennia pro pryrodu ta prychny dobrobutu natsij. [The welfare of nations. Research on the nature and causes of the well-being of nations]. Translated by. Port-Royal. Kyiv. Ukraine.

11. Abalkin L. (2006). Razmyshlenija o dolgosrochnoj strategii, nauke i demokratii. [Reflections on long-term strategy, science and democracy]. Voprosy jekonomiki. no. 12. pp. 4–19.

12. Alle M. (1995). Jekonomika kak nauka.[Economics as a Science]. Nauka dlja obshhestva. Moscow. Russia.

УДК 94(477) «1790-1810»

Анна Віталіївна Кузнєцова

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти,

спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія)

Харківського національного педагогічного

університету імені Г.С.Сковороди

**ОСОБЛИВОСТІ ОЗДОБЛЕННЯ ПОРЦЕЛЯНИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ
УКРАЇНИ У КІНЦІ ХVІІІ – НА ПОЧАТКУ ХІХ СТОЛІТТЯ**

Науковий керівник – кандидат історичних наук, доцент О.С.Гончарова

Анна Витальевна Кузнєцова

соискательница второго (магистерского) уровня высшего образования,

специальности 014.03 Среднее образование (История)

Харьковского национального педагогического

университета имени Г.С.Сковороды

**ОСОБЕННОСТИ УКРАШЕНИЯ ПОРЦЕЛЯНЫ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ
УКРАИНЫ В КОНЦЕ ХVІІІ – НАЧАЛЕ ХІХ ВЕКА**

Научный руководитель – кандидат исторических наук, доцент О.С.Гончарова

Anna Vitaliivna Kuznietsova

applicant for the second (master's) level of higher education,

specialty 014.03 Secondary education (History)

H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University

**PECULIARITIES OF DECORATION OF PARCELNY AT UKRAINE
ENTERPRISES IN THE END OF THE 18TH - BEGINNING OF THE 19TH
CENTURY**